

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการดำเนินการ

การศึกษาสำรวจการเลี้ยง น้าหนักตัวและลักษณะทางกายวิภาคของกระบือนม โดยเกษตรกรชุมชนบ้านสี่เหลี่ยมน้อย ตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เลี้ยงกระบือนม สภาพการเลี้ยงกระบือนม และต้องการทราบน้ำหนักตัวและลักษณะทางกายวิภาคของกระบือนม เป็นการศึกษาวิจัยทางสังคมศาสตร์ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยสอบถามกลุ่มประชากร จากนั้นเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่านวนหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าน้อยสุด ค่ามากที่สุดของข้อมูล โดยดำเนินการศึกษาในระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2561 – 30 เมษายน 2561สามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

5.1.1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคม สภาพการเลี้ยงและเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่าสถานภาพของเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือนมส่วนใหญ่สถานภาพสมรส อายุของเกษตรกรผู้เลี้ยงส่วนใหญ่อายุ 51 – 60 ปี รองลงมาคืออายุ 41 – 50 ปี และระดับการศึกษาส่วนใหญ่ระดับประถมศึกษา รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา รองลงมาคือเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรที่เลี้ยงกระบือนมมีสมาชิกในครัวเรือน 4 – 6 คน ส่วนใหญ่เกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือนมถือครองที่ดินน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็นที่ดินส่วนตัว เกษตรกรใช้แรงงานในครัวเรือนที่ใช้เลี้ยงกระบือนม 1 – 2 คน ประสบการณ์ของเกษตรกรในการเลี้ยงกระบือนม 2 – 3 ปี ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงกระบือนมต่อปี มากกว่า 10,000 บาท แหล่งเงินทุนในการเลี้ยงกระบือนมส่วนใหญ่ใช้เงินตนเองและเงินอื่นๆ รองลงมาคือ เงินกองทุนหมู่บ้าน

5.1.2 การเลี้ยงกระบือนมของเกษตรกร พบว่า รูปแบบของการเลี้ยงส่วนใหญ่เลี้ยงเฉพาะกระบือนมสายพันธุ์เดียวและเลี้ยงรวมกระบือนมกับกระบือปลัก เกษตรกรใช้เวลาในการเลี้ยงกระบือนมวันละมากกว่า 6 ชั่วโมง ซึ่งรูปแบบโรงเรือนหรือคอกในการเลี้ยงเป็นคอกที่อยู่นอกบ้านมีหลังคา กันแดดกันฝน เกษตรกรให้กระบือนมกินหญ้าในแปลงเอง และตัดหญ้าสดให้กิน แหล่งอาหารหยาบที่ใช้เลี้ยงกระบือนมส่วนใหญ่เกษตรกรจะเลี้ยงในทุ่งหญ้าสาธารณะ และทุ่งหญ้าของผู้อื่น น้ำที่ใช้เลี้ยงกระบือนมใช้น้ำบ่อธรรมชาติ และน้ำบาดาล เกษตรกรสำรองอาหารหยาบไว้เพียงพอต่อความต้องการของกระบือนม

5.2 วิจารณ์การเลี้ยงกระบือนมของเกษตรกร

5.2.1 สภาพการเลี้ยงและเศรษฐกิจของเกษตรกร เกษตรกรที่เลี้ยงกระบือนมส่วนใหญ่มีอายุมากและมีงานประจำ การศึกษาการเลี้ยงกระบือนมน้อย ประสบการณ์ในการเลี้ยงกระบือนมน้อย และกระบือนมมีราคาสูงจึงยากต่อการซื้อเพื่อเลี้ยงเพิ่มได้ จึงทำให้ผลผลิตออกมาไม่พอต่อความต้องการของตลาด ดังนั้นจึงควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปริมาณและองค์ประกอบของน้านมกระบือ

เพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์นมกระป๋อง เช่น ซีส โยเกิร์ตและนมเปรี้ยว และควรรักษาเกี่ยวกับระบบ การตลาดของนมกระป๋องใน ประเทศไทย และส่งเสริมให้เป็นอาชีพกับเกษตรกรต่อไป (กรมปศุสัตว์, 2556)

5.2.2 การเลี้ยงกระบือนมของเกษตรกร พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแบบปล่อยกินอาหาร ตามพื้นที่ทางการเกษตร และนำกลับเข้าคอกในช่วงเวลาเย็น อาหารส่วนใหญ่จะเป็นหญ้าสดตาม พื้นที่ และมีการเสริมด้วยหญ้าที่ปลูกในแปลง น้ำที่ใช้เลี้ยงเป็นน้ำบาดาลและบ่อน้ำธรรมชาติ ทำให้ กระบือบางตัวมีการเจริญเติบโตได้ช้าอย่างเห็นได้ชัด ทั้งน้ำหนักตัวของกระบือนม ความยาวลำตัว และความสูงไม่ถึงเกณฑ์ตามที่ควรจะเป็นและนำไปสู่ความไม่สมบูรณ์พันธุ์ในที่สุด จากการศึกษาควร ปรับปรุงการเลี้ยงให้เหมาะสมกับกระบือนมมากกว่านี้ และควรลดเวลาในการเลี้ยงตามพื้นที่ สาธารณะและนำกลับเข้าคอก และควรให้อาหารเสริมที่เหมาะสมแก่กระบือนมแทนการเลี้ยงแบบ ดั้งเดิมเหมือนกระบือปลัก จะทำให้กระบือนมมีน้ำหนัก และสัดส่วนของกระบือนมที่มากขึ้นให้ผลผลิต เพิ่มขึ้น และปลอดภัยจากโรคติดต่อร้ายแรงจากกระบือตัวอื่น เช่น วัณโรค โรคมูลูเซลโลซิส (แห่งชาติติดต่อ) (กรมปศุสัตว์, 2556)

5.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

5.3.1 การสอบถามข้อมูลจากเกษตรกรเป็นไปด้วยความล่าช้า เนื่องจากต้องคอยเวลา เกษตรกรกลับจากการเลี้ยงกระบือนม

5.3.2 การวัดขนาดของกระบือนมทำได้ยาก

5.3.3 การเดินทางในการลงพื้นที่เป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากระยะทางไกล และอากาศที่เปลี่ยนแปลงบ่อย

5.4 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสำรวจการเลี้ยง น้ำหนักตัวและลักษณะทางกายวิภาคของกระบือนม โดย เกษตรกรชุมชนบ้านสีเหลียมน้อย ตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ครั้งนี้จะเห็นได้ว่า การเลี้ยงกระบือนมของเกษตรกรชุมชนบ้านสีเหลียมน้อย ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร โดยยังเป็นการเลี้ยง แบบวิธีดั้งเดิม กระบือนมที่เลี้ยงมีน้ำหนักตัวต่ำและลักษณะทางกายวิภาคของกระบือนมน้อย เนื่องจาก เป็นการคัดเลือกพันธุ์และผสมพันธุ์กันเองในฝูง โดยไม่มีกระบวนการปรับปรุงพันธุ์ที่ดี ดังนั้นหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องควรมีการให้ความรู้ด้านการเลี้ยงดูกระบือนมตามหลักวิชาการ และมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ เกี่ยวข้องให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือนมเพื่อให้การเลี้ยงกระบือนมเกิดการพัฒนาและยึดเป็นอาชีพ หลักได้